

INVENTARIEREA PORȚIUNILOR DE STRĂZI, A ZONELOR CARACTERISTICE SATULUI

Despre tipul de așezare. Rețeaua stradală din sat este sinuoasă, lineară. Structura este regulată. Frontul stradal arată o mare diversitate. Cel mai des întâlnim așezarea caselor în pieptene (aici casele fiind perpendiculare pe stradă); dar găsim exemple și la așezarea caselor în dinți de fierăstrău. Aici loturile caselor nu sunt perpendiculare pe axa străzii.

Tipologia gospodăriilor

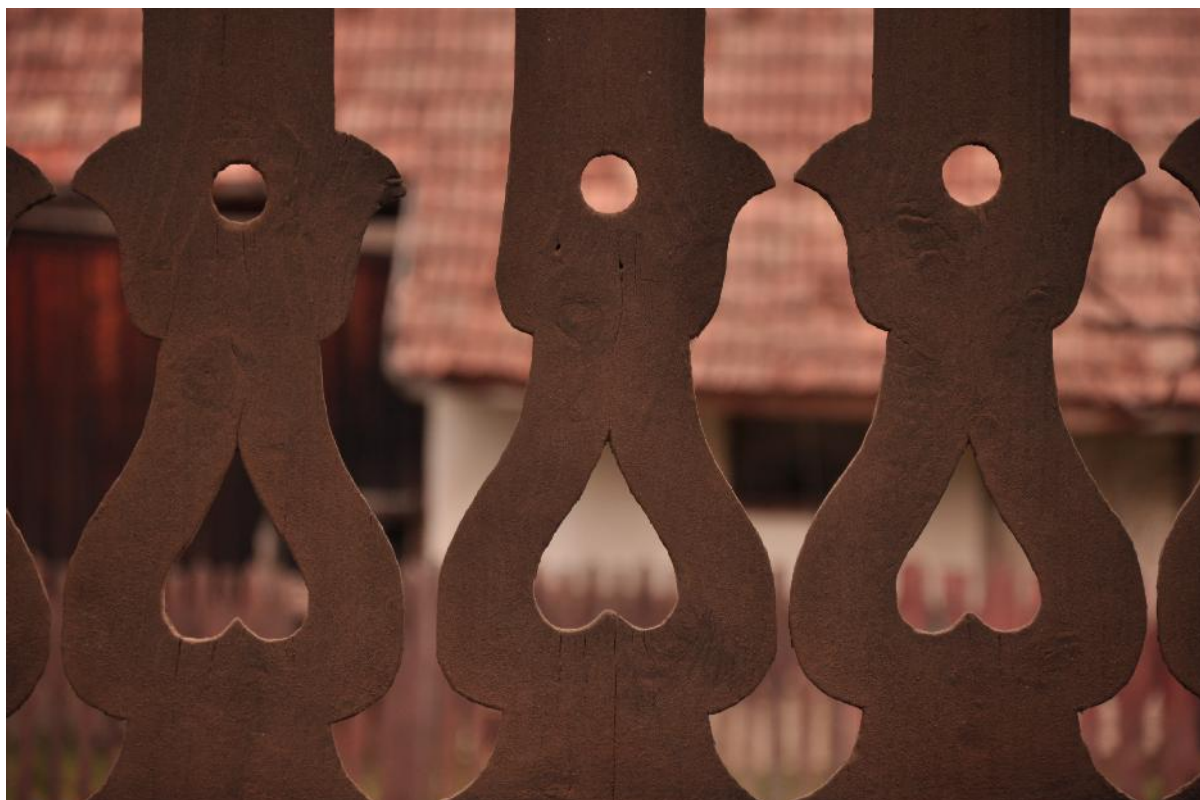
Despre forma parcelelor. Parcelele sunt de formă dreptunghiulară. Gospodăria se organizează pe un plan ordonat, regulat, dreptunghiular. Numai în cazuri deosebite

găsim parcele cu formă neregulată: lângă intersecția străzilor și spre marginea satului.

Despre organizarea gospodăriei. Organizarea spațială a gospodăriei este dominată de câteva (2–4) clădiri mai mari, mai semnificative. Acestea sunt completate de anexe, de construcții mai modeste. Printre clădirile dominante se numără: locuința propriu-zisă, grajdul, iar în anumite cazuri acestea sunt completate de construcția cuptorului (tindă cu cuptor). Apar exemple unde grajdul și fânarul se găsesc în construcții separate.

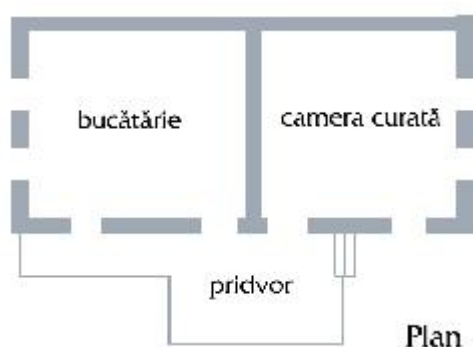

INVENTARIEREA INCINTELOR, CLĂDIRILOR, PORȚILOR, ÎMPREJMUIRILOR, ANEXELOR, FÂNTÂNILOR CARACTERISTICE DIN SAT

Despre locuință. Locuințele sunt deci construite perpendicular pe frontul străzii. Din punctul de vedere a planimetriei am considerat tipică organizarea lineară, cu o împărțire bipartită. Găsim două camere cu intrări separate: “camera curată” și “bucătăria”. “Camera curată” are două ferestre spre stradă și încă două spre curte. Spațiul de locuință propriu-zisă este “bucătăria”, aceasta având în rândul ei ușa și fereastra spre curte. De acest spațiu poate fi legată “casa cuptorului” sau construcția grajdului. În majoritatea cazurilor nu găsim ușă între cele două încăperi, ele având intrări separate din pridvor. (Excepțiile din această tipologie constituie acele cazuri,

unde ulterior a fost creată o legătură directă între “camera curată” și “bucătăria”.) Pridvorul, ca un “spațiu de primire” a celor două încăperi, este construită de-a lungul casei dinspre curte. În unele cazuri pridvorul se întinde numai în fața celor două intrări. Materialul cel mai des folosit la construcția caselor este piatra naturală. Casele au o fundație adâncă tot din piatră brută, naturală. Sub cele două încăperi găsim pivnița. Este interesant modul de organizare a pivniței. Este împărțită în două zone: una “obișnuită”, folosită zi-de zi; iar alta “ascunsă”, foarte greu observabilă. Aceasta din urmă era utilizată în timpul războaielor ca loc pentru ascunderea valorilor deosebite.

Casele au zidărie de piatră naturală, mortarul cel mai des utilizat fiind mortar de var. Putem detecta și zidărie mixtă (piatră și cărămidă), mai ales la frontoanele caselor. Zidurile sunt tencuite cu tencuială de var și văruiate în alb sau albastru deschis.

Din păcate nu avem date concrete privind amenajarea interioară tradițională a camerelor. “Odaia curată” - cu mobilier tradițional pictat într-o amenajare tradițională a interiorului - găsim rar. Masa a fost plasată în mijlocul camerei, iar între cele două ferestre apărea un dulap pictat, cu oglindă. Cele două colțuri dinspre stradă era mobilate cu două dulăpioare mai mici, tot pictate.

În structura șarpantelor cel mai des întâlnit este sistemul cu moază. Apar două tipuri de acoperișuri: în două ape sau în patru ape. Cel mai tipic este o variantă a acoperișului cu două ape, unde fațada casei este împărțită în două prin câteva

rânduri de țiglă. Casele au o învelitoare de țiglă, tip țigle solzi, ceramice. Nu prea găsim jgheaburi și burlane, apa fiind eliminată direct, prin cădere de pe acoperișuri.

Fumul este eliminat prin coșuri de fum înzidite. Coșurile erau construite din cărămidă și erau tencuite. Partea terminală a coșurilor ne oferă o gamă largă a decorațiilor: pot fi acoperite cu țiglă, pot avea un contur decorativ din cărămidă arsă sau pot avea un terminal în trepte realizat tot din cărămidă.

Aspectul exterior al caselor, ornamentica, decorația fațadelor merită o analiză mai detaliată. Fațadele sunt zugrăvite în alb sau în albastru deschis. Soclul capătă o culoare de o nuanță mai închisă, de obicei gri. Cea mai detaliată, ornamentată fațadă este, evident, fațada dinspre stradă. Frontonul caselor devine o suprafață "ideală" pentru ornamente. Pe această suprafață observăm două goluri mai mici, de o formă variată ("goluri de fum"), așezate tocmai pe axa verticală a ferestrelor. Pe axa de simetrie a fațadei, între cele două goluri de mici dimensiuni găsim o nișă, în care este inscripționat anul construirii casei și numele proprietarului de atunci. Frontonul este despărțit de suprafața fațadei prin câteva rânduri de țiglă. Fațadele clădirilor se diferențiază prin câteva tipuri de ornamente de tencuială. Găsim elemente inspirate din stilurile istorice (baroc, rococo, clasicism), dar apar motive ornamentale inspirate din moda curentă (plăci ceramice de la Herend). Sunt des întâlnite ferestrele cu chenare dreptunghiulare, diferite motive florale, ghirlande și pilaștri falși, din tencuială. Aceste motive se mai găsesc și la decorația porților de intrare.

Casele, dar mai ales porțile poartă o puternică amprentă săsească. Porțile au un aspect masiv, monumental, fiind construite din piatră brută. Acestea sunt zidite în continuare, în planul fațadei, conferind o imagine interesantă frontului stradal, fiind vorbă de un front pseudocontinuu, un aspect semi-urban.

**INVENTARIEREA TUTUROR OBIECTIVELOR VALOROASE SAU CARACTERISTICE
DIN SPAȚIUL PUBLIC, INCLUSIV EXTRAVILAN (CRUCI, PODURI, CIMITIRE)**

INVENTARIEREA ȘI DESCRIEREA ANTURAJULUI NATURAL DIN INTERIORUL ȘI EXTERIORUL SATULUI, RELAȚIA ZONA CONSTRUITĂ - ZONĂ NATURALĂ

Prima atestare documentară a satului apare în anul 1487 sub forma *Rechenijed*. La recensământul din 1567 s-au numărat 11 porți, în 1614 existau 28 capi de familie iar în 1786 numărul locuitorilor era 234 de persoane. Primii locuitori ai satului au fost probabil iobagi ai marilor familii din satele învecinate. Biserica unitariană a fost construită în anul 1836 (naosul), iar turnul a fost finisat mai târziu.

Despre zonă. Partea de sud-vest a județului Harghita are trei părți importante: Havasalja (adică poiana de la poalele munților), respectiv valea Homorodului Mic și valea Homorodului Mare. Cele trei zone sunt definite din punct de vedere geografic de către lanțul muntos Harghita și cele două ape curgătoare: Homorodul Mic și Homorodul Mare. Ambele izvorăsc din versantul sudic, sud-vestic al munților Harghita. Homorodul Mic intră pe teritoriul actualului județ Brașov (fostul scaun Rupea) la Ionești, iar Homorodul Mare la Homorodul Nou, ca mai departe la Ugra să se reverse în râul Olt.

Pârâul Homorodul Mare are o lungime de 59 km, din care 39 km în scaunul Odorhei. În valea Homoroadelor sunt 12 localități: Comănești, Aldea, Chinușu, Locodeni, Bădeni, Remetea, Ghipeș, Răcăciuni, Sânpaul, Petreni, Orășeni și Ionești. Toate localitățile aparțin administrativ comunei Mărtiniș.

În trecut creșterea animalelor și prelucrarea lemnului erau îndeletnicirile profitabile ale populației. Industria morăritului și meșteșugurile erau de asemenea importante. Exista și viticultură, dar după cum aprecia etnograful Orbán Balázs: “nu a dat vinuri renumite”.

Peisajul rural este expresia vizibilă a intervenției țăranului asupra cadrului natural: câmpurile cultivate, fermele, satele, dotările agricole. Într-un cadru impus de natură, fiecare civilizație a adus soluții originale pentru organizarea și valorificarea spațiului:

unelte de arhitectură rurală, tehnici de amenajare. Rezultă o mare varietate a peisajelor rurale, varietate accentuată și de diferențele de populare și dezvoltare economică, precum și de diversitatea factorilor naturali.

Trăind și azi o nouă perioadă de tranziție, aceasta afectează toate tipurile și mărimile de așezări. Toate acestea își lasă amprenta pe imaginea spațială a localităților. Cauzele acestora sunt accentuarea degradării calității vieții, izolarea și migrația aproape cu gust de refugiu spre orașe.

Regândirea și inițierea unui proces de dezvoltare este necesară. În schițarea politicilor de dezvoltare obiectivul global constă în ridicarea nivelului de viață al locuitorilor prin dezvoltarea sectorului terțiar – în special a serviciilor din domeniul turismului, ca alternativă la închiderea zonelor monoindustriale și la activitatea tradițională de agricultură, bazată pe mobilizarea tuturor resurselor fizice și umane, în corelație cu conservarea mediului și a patrimoniului.

Activitatea principală a locuitorilor a fost și este agricultura, pentru această ramură existând atât condiții climaterice cât și terenurile necesare. Prin urmare economia locală s-a bazat dintotdeauna pe valorificarea materiilor prime locale: resurse ale subsolului, lemnului, produse primare animaliere.

Înainte de colectivizare, cultivarea pământului s-a făcut în gospodării familiale, odată cu formarea asociațiilor agricole și transformarea acestora în cooperative agricole de producție, parcelele individuale au fost comasate, agricultorii și-au pierdut conștiința de proprietari, conducerea CAP-urilor s-a ales după criterii politice, nu de competență, cointeresarea materială a membrilor a dispărut. Aceste CAP-uri dădeau producții mici, din punc de vedere economic în ciuda subvenționării, erau falimentare, și din această cauză după “revoluție” Parlamentul României a adoptat legea nr.18 din 1991, prin care pământurile agricole au fost retrocedate foștilor proprietari și moștenitorii acestora.

Din păcate, suprafața medie a parcelelor este destul de mică. Pe aceste loturi mici nu se poate practica o agricultură modernă, lipsesc atât cunoștințele necesare, cât și

utilajele performante, totodată nu se aplică îngrășăminte și amendamente în cantitatea cerută.

Clima zonei este favorabilă culturilor fructifere, producându-se mere, prune, pere, cireșe, etc. Nu există unități de prelucrare a fructelor în zonă, cu excepția micilor ateliere de fiert țuica.

Creșterea animalelor, bazată pe condiții naturale favorabile, existența a sutelor de hectare de pășuni și fânețe este o îndeletnicire veche a locuitorilor. Și în această privință colectivizarea a însemnat o experiență nereușită, fermele cu sute și mii de bovine sau porcine neavând asigurate bazele, au fost depopulate și dezafectate.

Efectivul de bovine s-a redus în această perioadă, dar odată cu îmbunătățirea resurselor și cu asigurarea bazei furajere atât producția de lapte cât și de carne s-a menținut la un nivel corespunzător.

Producția de carne de porc se realizează în special în gospodării individuale, mai mult pentru necesitățile familiale și mai puțin pentru piață, unde se simte restrângerea cererii cauzată de scăderea puterii de cumpărare a orașenilor.

Modul de folosință a terenurilor / vales Homoroadelor

FOLOSINȚA TERENULUI		MERETI		LUETA		MRTINI		OCLAND		VLHIA		TOTAL		
TEREN AGRICOL	ARABIL	909	14%	688	10%	4028	37%	1630	38%	1835	26%	9090	25%	20%
	PUNI	3182	49%	1235	18%	4563	41%	1033	24%	2840	41%	12855	36%	24%
	FÂNEȚE	2385	36%	4861	71%	2284	20%	1560	36%	2135	31%	13227	37%	25%
	VII													
	LIVEZI	16	0.2			4	0.2%	20	0.4%			40	2%	0.1%
	TOTAL	6492	100%	6784	100%	10879	100%	4243	100%	6810	100%	35212	100%	
TEREN NEAGRICOL	FOND SILVIC	3976	90%	3085	91%	2550	73%	1823	87%	1838	60%	13276	81%	25%
	ALTE DEST.	394	10%	296	9%	904	27%	250	13%	1200	40%	3045	19%	5.9%
	TOTAL	4370	100%	3381	100%	3454	100%	2073	100%	3038	100%	16321	100%	
TOTAL		10862	21%	10165	19%	14333	27%	6316	12%	9848	19%	51533	100%	

Sursă: Planurile Urbanistice Generale ale comunelor

Concluzii

Trebuie menținute și promovate în continuare posibilitățile secundare de câștigare a existenței în agricultură prin dezvoltarea agroturismului.

Una dintre zonele frumoase, și împrejurimile sale deosebite, este zona Homoroadelor. Aici majoritatea satelor au toate dotările pentru aș-i crea o poziție pe piața turismului rural și a agroturismului. Pentru această activitate următoarele localități sunt cele mai potrivite: Călugăreni și Ghipeș, pe valea pârâului Ghipeș, cu un peisaj rural pitoresc într-o zonă deluroasă înconjurat de păduri. Două localități mici, ce au o imagine a unei vieți odinioară active, ce a creat un mediu rural deosebit, prin valori arhitecturale și culturale. În această situație sunt și localitățile Chinușu, Locodeni și Brădeni.

Lansarea turismului rural din România trebuie să reprezinte pentru cei implicați în organizarea și dezvoltarea acestei forme de turism un obiectiv major. O valorificare strategică a potențialului turismului rural va permite re poziționarea acestuia pe piața internă și internațională. Reușita acestei acțiuni depinde de implicarea hotărâtă a factorilor de decizie de la nivel macro și microeconomic, iar efectele economice și sociale vor fi însemnate, nu numai pentru România, ci și pentru celelalte state ale UE.

Bibliografie

Pongrácz Eszter: *Lucrare de disertație*, UAIM, București, 2007

Barabás Jenő és Gilyén Nándor: *Vezérfonal népi építészetünk kutatásához Bp.*, 1979

Buzás Miklós: *Kán—egy kihaltó falu emlékei*, In: *Tușnad 99, Népi építészeti örökség*, Fundația Transylvania Trust, 152–157.

Dávid László: *Középkori Udvarhelyszék művészeti emlékei*, București 1981

Istvánfi Gyula: *A falu örökségének elemeit megtartó hagyomány*, In: *Tușnad 99, Népi építészeti örökség*, Fundația Transylvania Trust, 1999., 166–168.

Jánosfalvi Sándor István: *Székelyhoni utazás a két Homoród mellett I–II*. Cluj, 1942

Klamár Zoltán: *Az észak-bácskai Tisza-vidék építészetének jellemzői és műemlékvédelmi problémái*, In: *Tușnad 99, Népi építészeti örökség*, Fundația Transylvania Trust, 1999., 70–75.

Máté Zsolt: *Korai falusi településszerkezetek a Kárpát-medencében*, In: *Tușnad 99, Népi építészeti örökség*, Fundația Transylvania Trust, 1999., 64–69.

Miklósi-Sikes Csaba: *A kalotaszegi falvak népi építészetéről*, In: *Tușnad 99, Népi építészeti örökség*, Fundația Transylvania Trust, 1999., 38–44.

Orbán Balázs: *A Székelyföld leírása*, Budapest, 1868.

Szunyogh László: *A falu legújabb átépülése avagy a globalizáció kihívása a falu hagyományos építészetére (Borsod-Abaúj-Zemplén megyei példák alapján)*, In: *Tușnad 99, Népi építészeti örökség*, Fundația Transylvania Trust, 1999., 181–184.

Tóth Zoltán: *Hagyomány és modernizáció a rurális térségek építészetében*, In: *Tușnad 99, Népi építészeti örökség*, Fundația Transylvania Trust, 1999., 185–188.

Vofkori László: *Székelyföld útikönyve I.*, Budapest, 1998